

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

SFE Produksjon AS
Bukta
6823 SANDANE

Vår dato: 03.09.2014
Vår ref.: 201300124-4 ksk/kima
Arkiv: 312/089.A
Deres dato: 21.12.2012
Deres ref.: Per Inge Verlo

Saksbehandler:
Kirsten Marthinsen

SFE Produksjon AS – Søknad om tillatelse til å bygge Kviafossen kraftverk i Eid kommune i Sogn og Fjordane. NVEs vedtak.

NVE mener at på grunn av konflikter med verneverdiene for vassdraget er tiltaket i strid med vannressurslovens §§ 34 og 35. I tillegg mener vi at tiltaket er i konflikt med beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag. Sammen med forekomst av rødlistearten ål tilsier opplysningene at ulempene ved tiltaket er større enn fordelene. Dermed er ikke kravet i vannressursloven § 25 oppfylt. NVE avslår søknaden om bygging av Kviafossen kraftverk uten ytterligere saksbehandling. På grunn av vassdragsvernet og beskyttelsen som gjelder i nasjonale laksevassdrag mener vi det er lite sannsynlig at konflikten kan løses med endringer av tiltaket.

Søknaden

Sogn og Fjordane Energi (SFE) Produksjon AS søker om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Kviafossen kraftverk i Eid kommune i Sogn og Fjordane fylke. Eidselva er hovedelva mellom Hornindalsvatnet og Eidsfjorden. SFE Produksjon AS planlegger å ruste opp og settet i drift det gamle kraftverket, som var i drift fra 1915 til 1967. Kraftverket vil ta i bruk de delene av det gamle anlegget som fortsatt kan brukes.

Kviafossen kraftverk er planlagt med to alternative inntak, konvensjonelt (alt. 1) eller coanda (alt. 2). Kraftverket vil utnytte fallet mellom kote 52/50,5 og 42, en brutto fallhøyde på 10/8,5 m. Kraftverket vil ha en midlere årsproduksjon på ca. 6 GWh og en installert effekt på 0,99 MW. Slukeevne er satt til 11,8/13,8 m³/s, noe som utgjør 50/59 % av middelvannføringen på 23,2 m³/s. Minste slukeevne er satt til 1,18/1,38 m³/s, og det er planlagt slipp av minstevannføring på 8,1 m³/s sommer og 5,6 m³/s vinter, tilsvarende 5-persentilverdiene.

Inntaksalternativ 1 innebærer en rehabilitering av eksisterende inntak. Det vil bli brukt samme kanal som i dag, men med ny luke, nytt inntakskammer og ventilkammer. Inntaksalternativ 2 er et coandainntak der rist og kammer plasseres bak eksisterende overløpsterskel. Kanalen vil ha en kapasitet på minst 14 m³. På grunn av inntakets høyde vil eksisterende konstruksjon måtte senkes for å beholde overløpet på kote 52 som i dag. Det vil bli bygget nytt inntaks- og ventilkammer. Eksisterende rørgate er tenkt fjernet, men vannveien vil ligge i samme trasé og bestå av 131 meter rør i dagen. Den eksisterende

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

kraftstasjonen vil beholde form og utseende men totalrehabiliteres innvendig, og det installeres en kaplan-turbin. Eksisterende vei til kraftstasjonen brukes, men til dammen er det planlagt 40-50 meter ny vei. Fra kraftstasjonen blir det etablert en 50 meter lang jordkabel til eksisterende nett.

Søker ønsker å etablere et kraftverksmuseum i og rundt den gamle kraftstasjonsbygningen. Kraftstasjonen skal vise gammel maskinsal ved siden av ny, og ei gammel smie skal også rustes opp. Deler av dammen med steinsetting vil bli bevart.

Om søker

SFE Produksjon AS er et datterselskap i SFE-konsernet. De to hovedaksjonærene er Sogn og Fjordane fylkeskommune og BKK AS. I tillegg er sju lokale kommuner medeiere. Selskapet eier og driver 13 kraftverk i Nordfjord, Sunnfjord og Sogn, i tillegg til å være delaktig i flere andre prosjekter. Søker har fallrettene og eiendomsrett til kraftstasjonen. Deler av tiltaksområdet eies av Eid kommune.

Høring

Saksbehandling av søknader etter vannressursloven er gitt i lovens kap. 3. I henhold til vannressursloven § 24, 2. ledd, bokstav c, og etter § 35 punkt 8, kan NVE unnlate kunngjøring dersom det er klart at en søknad må avslås. NVE har vurdert søknaden etter denne bestemmelsen.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering

Tiltaksområdet ligger innenfor vassdrag 089/3 Hornindalsvassdraget som ble vernet i 1973 i forbindelse med første runde av verneplan for vassdrag. Samlet verneområdet er 428 km² og berører kommunene Eid, Stryn og Hornindal i Sogn og Fjordane fylke. Det er åpning for bygging av nye vannkraftanlegg med installert effekt på under 1 MW i vernede vassdrag, men vannressursloven § 35 1. ledd post 5 sier at *«Nye anlegg kan bare tillates hvis hensynet til verneverdiene i vassdraget ikke taler imot»*

Ettersom anlegget har vært ute av drift siden 1967 og må bygges betydelig om, anser vi det omsøkte prosjektet som et nytt anlegg.

Tiltaksområdet ligger også i et nasjonalt laksevassdrag og renner ut i en nasjonal laksefjord. Beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag skal *«sikre at det ikke gjennomføres nye tiltak som kan være til nevneverdig skade for laksen»*. Det står videre at summen av endringer av ulike vassdragstiltak over tid ikke skal medføre økt, men snarere redusert risiko for villaksen. Tiltak skal ikke gjennomføres hvis de *«fører til endring av naturlig vannføring, vanntemperatur, vannkvalitet eller vandringsforhold på lakseførende strekning som er av nevneverdig negativ betydning for laksen»*.

Den miljøfaglige rapporten som er vedlagt søknaden inneholder konsekvensutredning for biologisk mangfold. Rapporten gir, sammen med informasjon fra Artskart og Naturbase, et godt grunnlag for å vurdere virkningene av tiltaket. NVE vurderer at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig etter naturmangfoldloven § 8.

I Eidselva finnes det både laks, sjørret og ål. Det ble bygget laksetrapp forbi Kviefossen i 1966¹, og det viktigste gyteområdet for laks og sjørret i Eidselva ligger nå oppstrøms Kviefossen. Omtrent halvparten av laksen og 1/3 av sjørreten i elva gyter her. I perioden 2000-2011 hadde Eidselva den tredje største laksefangsten og nest største ørretfangsten i fylket. Ål går uten tvil opp i Hornindalsvatnet. Tiltaket vil føre til redusert vannføring på en 160 meter lang elvestrekning. Det vil også medføre tiltak som vil

---

¹ Johnsen, B.O., Møkkelgjerd, P.I. & Jensen, A..J. 1993. Furunkulose i norske vassdrag - Statusrapport. NINA Forskningsrapport 38: 1-73.

vanskeliggjøre opp- og nedstrøms vandring for anadrom og katadrom fisk og kan føre til økt dødelighet, avhengig av inntaksløsning.

Miljørapporten gir elva stor verdi for akvatisk miljø. NVE er enig i denne vurderingen, og mener det må være klart at laksen i et nasjonalt laksevassdrag har nasjonal verdi. Sættem, L.M., 1995² har sett på gytebestander av laks og sjørret i ti vassdrag i Sogn og Fjordane. Utredningen viser at gytelaksen er skjevt fordelt innen vassdrag og at det er mest laks og sjørret høyt oppe på lakseførende strekning. Den viser også tydelig nedgang i mengden fisk i elvene i perioden 1985-94 sammenliknet med mengden 25-30 år tidligere, for en stor del på grunn av vannkraftregulering. Ifølge Lakseregisteret er bestandstilstanden for laks i Eidselva dårlig, mens den for sjørret er hensynskrevende. Årsaken til den dårlige tilstanden er hovedsakelig lakselus, og for laksens del også rømt oppdrettslaks.

NVE mener konsekvensene ved bygging av coandainntak vil være mindre enn ved konvensjonelt inntak, ettersom dødelighet ved nedvandring kan bli så å si eliminert. For laksefisk kan nedvandring foregå over dammen dersom det går nok vann slik at overløpshøyden er stor nok. I tillegg må det gjøres tilpasninger slik at også ål kan finne vandringsvei. Konsekvensene for oppvandrende fisk vil imidlertid være like store uansett inntaksløsning.

Tidligere har NVE behandlet søknad om Brattejølet kraftverk. Kraftverket var planlagt lenger opp i samme vassdrag som Kviefossen (oppstrøms Hornindalsvatnet). Vi viser til NVEs avslag på søknad om konsesjon til Brattejølet kraftverk, hvor NVE mente at også en slukeevne på 52 % av middelvannføring ville frata vassdraget størsteparten av dets naturlige vannføringsdynamikk, slik at den berørte elvestrekningen i perioder ville fremstå som preget av utbygging. Der ville det være ca. 200 dager i året uten overløp. I Kviefossen vil det i et middels år være 175 dager uten overløp ved valg av coandainntak og 158 dager uten overløp ved konvensjonell inntaksløsning. NVE mener de to er sammenlignbare med tanke på slukeevne, og legger vekt på at kraftverket ligger i øvre sjikt når det gjelder slukeevne i vernet vassdrag. I behandling av klage på avslag til Brattejølet kraftverk har Olje- og energidepartementet lagt til grunn at utbygginga vil ha negative konsekvenser for anadrom fisk. NVE legger stor vekt på at utbyggingen kan gjøre tilgangen til viktige gyteområder dårligere.

NVE vektlegger videre at det planlagte kraftverket vil komme i konflikt med vassdragets status som et nasjonalt laksevassdrag. Tiltaket vil føre til betydelig endring av naturlig vannføring på nedre del av anadrom strekning, noe som er av negativ betydning for laksebestanden i et nasjonalt laksevassdrag. Virkningene for anadrom fisk lenger opp i vassdraget vil potensielt være svært store. Tiltaket vil derfor være konfliktfylt med tanke på de retningslinjer som gjelder for forvaltning av nasjonale laksevassdrag, jf. St.prp. nr 32 (2006-2007). Etter NVEs vurdering må det legges til grunn i den videre vurderingen av konsesjonsspørsmålet at tiltaket kan ha vesentlige virkninger for laks også vurdert i et fremtidig perspektiv, og at hensynet til vassdraget sin status som nasjonalt laksevassdrag må tillegges stor vekt. På grunn av tiltakets plassering er det, etter NVEs vurdering, lite sannsynlig at konfliktene kan løses med endring av tiltaket.

I verna vassdrag skal nye anlegg bare tillates hvis hensynet til verneverdiene i vassdraget ikke taler i mot, jf. vannressursloven § 34. Hornindalsvassdraget ble vernet i Verneplan I. Vassdraget har en kystnær beliggenhet i ytre fjordområder, og er en viktig del av et variert landskap fra høyfjell til fjord. Siden Hornindalsvassdraget ble vernet allerede i Verneplan I, foreligger det ingen grundige vurderinger av verneverdiene i vassdraget. Flere vassdrag ble vernet på bakgrunn av en allmenn forståelse av at vassdragene hadde verneverdi. Det var imidlertid viktig allerede ved dette vedtaket å verne hele vassdrag, med det formål å verne en helhetlig vassdragsnatur. Dette gjelder også for

---

² Sættem, L.M., 1995. Gytebestander av laks og sjøaure. En sammenstilling av registreringer fra ti vassdrag i Sogn og Fjordane fra 1960-94. Utredning for DN 1995-7

Hornindalsvassdraget. Ifølge vannressursloven § 35, punkt 5, kan nye anlegg bare tillates hvis hensynet til verneverdiene ikke taler imot. Samme § punkt 8 sier at det skal legges vesentlig vekt på verneverdiene. NVE mener at de omsøkte utbyggingsalternativene vil frata vassdraget en stor del av vassdragets naturlige vannføringsdynamikk, og den berørte elvestrekningen vil fremstå som preget av utbygging. Etter NVEs vurdering er økt minstevannføring ikke tilstrekkelig for å avbøte de negative virkningene for akvatisk miljø. Utbyggingen er dermed i strid med vannressursloven §§ 34 og 35.

Det finnes ål i Hornindalsvatnet og den vandrer opp Eidselva. Ål er kritisk truet (CR) på norsk rødliste 2010. De største ulempene for ål knytter seg til selve inntaksløsningene for vannkraftverk. Ved oppvandring kan ålen ledes opp inntaksdammen ved hjelp av en enkel åleleder, mens ved utvandring må ålen hindres i å gå inn gjennom varegrinda og inn i turbinrøret. NVE mener at bygging av Kviafossen kraftverk med coandainntak ikke vil ha stor negativ konsekvens for ål, så lenge det gjøres tiltak for å lede den trygt opp og ned forbi dammen. Bygging av kraftverket med konvensjonelt inntak vil føre til at en vis andel ål går i turbinen. Vi mener en slik utbygging vil gi uakseptable konsekvenser for ål. Hvis det bygges coandainntak, slippes tilstrekkelig minstevannføring og ålen ledes trygt både opp og ned forbi inntaksdammen, vil de negative konsekvensene for ål være små.

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1.7.2009. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven § 7 legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I NVEs vurdering av søknaden om Kviafossen kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i § 5.

§ 5 – Forvaltningsmål for arter

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

I influensområdet til Kviafossen kraftverk finnes det ål, som er kritisk truet (CR). NVE mener tiltaket vil føre til økt dødelighet for nedvandrende ål hvis det bygges med konvensjonelt inntak. Hvis det bygges coandainntak vil dødeligheten være svært lav, gitt at inntaket utformes på en slik måte at ål ledes trygt opp og ned. Ettersom ålen vandrer opp forbi eksisterende dam, er tydeligvis ikke damkonstruksjonen noe absolutt hinder for oppvandring. Ved begge inntakstypene vil det være mulig å legge til rette for oppvandring.

På grunn av tiltakets konsekvens for ål, vurderer NVE inntaksalternativ 1 i Kviafossen til å komme i konflikt med naturmangfoldloven § 5 første ledd.

Vi viser også til Olje og energidepartementets retningslinjer for småkraftverk hvor det står at «*Tiltak som kommer i konflikt med arter som er "kritisk truet" eller "sterkt truet", eller naturtyper som Norge har et internasjonalt ansvar for, eller vil vanskeliggjøre nasjonal oppfyllelse av internasjonale avtaler kan ikke påregne å få konsesjon.*»

NVE har merket seg at tiltaket vil gi inntil 6,2 GWh/år i ny kraftproduksjon og noen positive ringvirkninger lokalt, ikke minst med museumsdel. NVE legger vekt på at fraføring av en stor andel vann vil virke negativt inn på landskapsbildet, og at Eidselva er en del av et nasjonalt laksevassdrag. Med bakgrunn i tiltakets virkninger for verna vassdrag og nasjonale laksevassdrag mener vi at de samlede negative virkningene for vassdraget er omfattende. NVE mener at fordelene ved tiltaket ikke overstiger de samlede ulempene.

Konklusjon

NVE mener at på grunn av konflikter med verneverdiene for vassdraget er tiltaket i strid med vannressursloven §§ 34 og 35. I tillegg mener vi at tiltaket er i konflikt med beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag. Sammen med forekomst av rødlistearten ål tilsier opplysningene at ulempene ved tiltaket er større enn fordelene. Dermed er ikke kravet i vannressursloven § 25 oppfylt. NVE avslår søknaden om bygging av Kviafossen kraftverk uten ytterligere saksbehandling. På grunn av vassdragsvernet og beskyttelsen som gjelder i nasjonale laksevassdrag mener vi det er lite sannsynlig at konflikten kan løses med endringer av tiltaket.

Klageadgang

Denne avgjørelsen kan påklages til Olje- og energidepartementet av parter i saken og andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra det tidspunkt denne underretning er kommet frem, jf. fvl. kapittel VI. En eventuell klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Øystein Grundt
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg:

Kart

Kopi:

Eid kommune
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
Miljødirektoratet
Sogn og Fjordane fylkeskommune

